

نقش عشق در تکامل وجودی انسان

از دیدگاه احمد غزالی و ملا صدرا

محمد سید هندی

صغری صابحی

فهرست مطالب

سخنی با خواننده..... ۹

پیش‌گفتار..... ۱۱

فصل اول: کلیات و مقدمات

جایگاه عشق در فلسفه..... ۱۷

معنای لغوی عشق..... ۲۳

معنای اصطلاحی عشق..... ۲۵

الف) عشق غریزی..... ۲۵

ب) عشق الهی..... ۲۵

واژه‌ی عشق در منابع اسلامی..... ۲۸

ولایت..... ۲۹

محبت..... ۳۱

مودت..... ۳۲

خلت..... ۳۲

اقسام مختلف عشق..... ۳۵

۱- عشق حقیقی..... ۳۵

۲- عشق عقلی..... ۳۶

۳- عشق مجازی..... ۳۶

۴- عشق نفسانی..... ۳۷

۲۷	۵- عشق حیوانی
۲۷	۶- عشق طبیعی
۲۷	۷- عشق معنوی
۲۷	۸- عشق طقی
۲۸	۹- عشق بهیمی
۲۸	۱۰- عشق الهی
۲۸	۱۱- عشق عقیق
۲۸	۱۲- عشق غریزی
۲۸	۱۳- عشق جسمانی
۲۹	۱۴- عشق ظاهری
۲۹	۱۵- عشق وضع
۲۹	۱۶- عشق روحانی
۲۹	۱۷- عشق خدا
۲۹	۱۸- عشق افلاطونی
۴۰	۱۹- عشق اکبر
۴۰	۲۰- عشق اوسط
۴۰	۲۱- عشق اصغر
۴۲	نسبت عقل و عشق
۴۷	موضوع‌شناسی ملاصدرا و احمد غزالی در باب عشق

فصل دوم: عشق از نظر ملاصدرا

۵۵	جایگاه انسان در نظام آفرینش
۷۲	شناخت نفس و ویژگی‌های آن
۷۹	جایگاه عشق در سیر تکاملی انسان

۸۵		سریان عمومی عشق
۹۰		سریان عمومی عشق از نظر فلاسفه قدیم
۹۲		سریان عمومی عشق از نظر ملاصدرا
۹۴		اثبات علم و حیات در تمام مراتب هستی
۹۷		عشق در انسان
۱۰۰		نظر ابن سینا در مورد عشق مجازی
۱۰۶		نظر ملاصدرا در مورد عشق مجازی
۱۱۱		ممدوح بودن عشق مجازی نفسانی از نظر ملاصدرا
۱۱۴		عشق حقیقی
۱۱۵		عشق حقیقی از نظر ملاصدرا
۱۱۷		عشق ذات واجب تعالی
۱۲۸		عشق اکبر و اوسط و اصغر
۱۳۲		امتیاز عشق روحانی نسبت به عشق نفسانی
۱۳۵		رابطه‌ی عشق حقیقی و مجازی
۱۷۲		آثار و فواید عشق
۲۰۵		تکامل وجودی از نظر ملاصدرا

فصل سوم: عشق از نظر احمد غزالی

۲۳۵		تعریف عشق
۲۳۹		نسبت عشق و علم
۲۴۵		نسبت عشق و وجود
۲۴۸		عناوین مختلف دریاره‌ی عشق از نگاه غزالی
۲۵۲		اقسام عشق
۲۶۸		دو سویه بودن عشق خلق و خالق

۲۷۵	رابطه‌ی زیبایی و عشق
۲۸۸	تقابل صفات عاشق و معشوق
۲۹۳	اتحاد عاشق و معشوق
۲۹۶	عشق و نقش آن در سیر تکاملی روح
۲۹۹	نسبت روح و عشق
۳۰۳	ویژگی‌های روح در سیر نزولی و صعودی
۳۰۶	عاشق و معشوق به‌عنوان دو مرتبه از مراتب عشق
۳۱۰	بیان حالات عاشق از حیث ادراک و معرفت
۳۱۴	مراتب ادراک

فصل چهارم: خلاصه و جمع‌بندی

۳۲۱	خلاصه و نتیجه‌ی سخن
۳۳۸	بررسی تطبیقی عشق از نظر ملاصدرا و غزالی
۳۷۶	کتاب‌نامه
۳۸۵	نمایه‌ها

سخنی با خواننده

نخستین بارقه وحی - که سرآغاز تمدن شکوهمند اسلامی بود - سخن از خواندن داشت و خداوند «آموزشگر» که قلم در کار می‌کند تا آدمی را بیاموزاند.

وحی، «بیان» بود، و سخن و سیره معصومان - که همانا پاکان و باورمندان ائمه هستند - «تبیین» آن، و چنین شد که هرچند عصر «بیان» کوتاه بود، دوره «تبیین»، که اصالتاً عصر معصومان را در برداشت، به دلالت و امر همانان، تا روزگار ما و تا روز بازبین ادامه خواهد داشت.

تلاش‌ها و تکاپوهای فکری - فرهنگی دانشیان مسلمان از این رهگذر که نشان از علم‌جویی و حقیقت‌طلبی آنان دارد، بسیار ارزشمند است، و از آن رهگذر که نشانگر امتداد عنصر تبیین است، بسیار مقدس؛ چه، براین باور، تبیین - و به دیگر سخن، پژوهش - در چشم‌کردن توتیای غباری است که از کوی معصومان برخاسته و در فضای فرهنگی مسلمین پراکنده شده است.

«مرکز مطالعات اسلامی» وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، شعبه اصفهان، بر همین پایه و همگام با دیگر مراکز پژوهشی ایران اسلامی، سلسله‌ای از طرح‌های پژوهشی را به اجرا گذاشته است تا در غنای بیشتر دانش‌مایه مسلمین بکوشد و در این راه پرشکوه سهمی فراچنگ خود آورد.

آنچه هم‌اکنون در قالب این دفتر فراروی خواننده ارجمند گشوده است یکی از ثمرات آن کوشش است؛ و امید تا قبول نظر مردم صاحب‌نظر شود.

فریرز راهدان‌مفرد

رئیس مرکز مطالعات اسلامی اصفهان